

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΝ

Τὰ Ἑλληνικὰ Μαθηματικά: 2) Οἱ Ἑλεάτες

Η ΚΟΣΜΟΪΣΤΟΡΙΚΗ ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ

Παρμενίδης: Ὁ Παρμενίδης τοῦ Πύρητος γεννήθηκε στὴν Ἑλέα (6ος-5ος π.Χ. αἰών) ἀπὸ εὐγενεῖς γονεῖς, διετέλεσε δὲ μαθητὴς τοῦ Ἀναξίμανδρου καὶ τοῦ Ξενοφάνους, τὸν ὁποῖο καὶ διαδέχθηκε στὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς. Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι πολλοὶ ἀσχολήθηκαν μὲ τὸ βίο καὶ τὸ ἔργο τοῦ φιλοσόφου, ἐν τούτοις εἶναι λιγοστὲς οἱ πληροφορίες πού ἐφθασαν σὲ μᾶς, κι αὐτὲς ὅμως δὲν εἶναι ἀξιόπιστες, διότι ἡ ὁργάνωση τῶν Πυθαγορείων τὶς παραχάραξε καὶ τὶς ἀλλοίωσε. Ὁ Πλάτων μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ἡ προσωπικότητα τοῦ Παρμενίδου καὶ τὸ δάθος τῶν συλλογισμῶν του προκαλοῦσαν αἰδῶ καὶ δέος στοὺς συνομιλητὲς του, τὸν χαρακτηρίζει δὲ «δαινόν τ' αἰδοῖόν τε» [φοδερὸν καὶ ἀξιοσέβαστον] («Θεαίτητος» 183 e): δάζει μάλιστα τὸν Σωκράτη νὰ λέγῃ: «φοβοῦμαι οὖν μὴ οὔτε τὰ λεγόμενα συνιῶμεν, τί τε διανοοῦμενος εἶπε πολὺ πλεον λειπόμεθα...» [φοβοῦμαι λοιπόν, μήπως οὔτε τὰ λόγια του καταλαβαίνουμε, καὶ πολὺ ἀπέχουμε ἀπ' τὸ νὰ ἐννοήσουμε τί εἶχε στὸ νοῦ του...]. Ὁ Σιμπλίκιος, συμφωνώντας μὲ τὸν Πλάτωνα, μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι τόσο ὁ Παρμενίδης ὅσο καὶ ὁ Μέλισσος τιτοφόρησαν τὰ ἔργα τους «Περὶ φύσεως», ὅπου «οὐ μέντοι περὶ τῶν ὑπὲρ φύσιν μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν φυσικῶν ἐν αὐτοῖς τοῖς συγγράμμασι διελέγοντο». Μὲ τὸ σκεπτικὸ ὅτι ὁ Παρμενίδης μὲ τὸν ὄρο «φύσις» ἐννοοῦσε τὸ ὄν κι ὅτι ἀπορρίπτει κατηγορηματικὰ ὅ,τι εἶναι «μὴ ὄν», ἄρα «μὴ φύσις» ἢ «ὑπερ-φύσις» ἢ «μετα-φύσις», γίνεται ἀντιληπτό ὅτι ἡ πληροφορία τοῦ Σιμπλικίου ἐλέγχεται ὡς παραπλανητικὴ ἢ ἀνακριδὴς ἔστω.

Τὸ μόνον δέβαιο εἶναι, ὅτι ὁ Παρμενίδης ἔγραψε ἓνα ἔργο ὑπὸ μορφήν ὁμηρικοῦ ἔπους σὲ δακτυλικὸ ἑξάμετρο, ἀντλώντας τὸ ὕλικό του ὄχι ἀπ' τοὺς δασκάλους του (Ξενοφάνη, Ἀναξίμανδρο) ἀλλ' ἀπ' τὸν Ὅμηρο καὶ κατ' ἐξοχὴν ἀπ' τὴν προκατακλυσμιαία «Θεογονία», πού ἐξέδωσε ἀπλῶς ὁ Ἡσίοδος. Τὸ ἔργο αὐτό, πού ἀναφέρεται στὸ πρόβλημα τοῦ ὄντος, ἀπασχολεῖ δυόμισυ χιλιετίες τὴν πολιτισμένη ἀνθρωπότητα. Ὁ Παρμενίδης ὥστόσο σχετίζεται ἄμεσα μὲ τὰ Μαθηματικά καὶ τὶς ἐπιστήμες γενικώτερα, πράγμα πού ἐλάχιστοι ἔχουν προσέξει ἐξαιτίας τοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ τῶν ἐρευνητῶν ἀπ' τὶς «αὐθεντίες» τῆς Πυθαγορικῆς ὁργάνωσης. Ἕνας ἐξ αὐτῶν τῶν ἐλαχίστων εἶναι καὶ ὁ Οὐγγρος πανεπιστημιακὸς καθηγητὴς Agrad Szabo, στὸν ὁποῖο πολλὰ ὀφείλουμε.

Μέχρι πρό τιнос ὡς δημιουργοὶ τῶν Μαθηματικῶν ἐπροβάλλοντο οἱ Αἰγύπτιοι - Βαβυλώνιοι. Τὸ παραμῦθι «*ex oriente lux*» κυριαρχοῦσε. Τὰ μέλη τῆς συγχρόνου ὁργάνωσης προπαγάνδιζαν ὅτι «ἡ βαβυλωνιακὴ παράδοσις ἐπρομήθευσεν τὸ ὕλικόν, μὲ τὸ ὁποῖον οἱ Ἕλληνες, καὶ ἰδίως οἱ Πυθαγόρειοι, ὠκοδόμησαν τὰ μαθηματικά των...» ('Αρα) Οἱ Ἕλληνες δὲν ἴστανται εἰς τὴν πρῶτην ἀρχὴν τῆς Ἐπιστήμης, ἀλλὰ κάπου ἐν τῷ μέσῳ...» (Ο. Neugebauer).

Χρειασθῆκε νὰ γίνῃ σαφὴς προσδιορισμὸς τῶν ἐννοιῶν Ἐπιστῆμη καὶ Μαθηματικά. Συμφωνήθηκε, ὅτι λέγοντας Ἐπιστῆμη καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου Μαθηματικὴ Ἐπιστῆμη, ἐννοοῦμε τὰ καθαρὰ Μαθηματικά, πού στηρίζονται σὲ καθολικοὺς κύρους ἀρχές, σὲ ἀξιώματα καὶ ὑποθέσεις, οἱ ὁποῖες ἀποδεικνύονται ὀρθές εἴτε διὰ τῆς ἀμέσου ἀποδείξεως εἴτε διὰ τῆς ἐμμέσου τοιαύτης, τῆς λεγόμενης «εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς».

Ἀπεδείχθη, ὅτι τὰ «Αἰγυπτιο-Βαβυλωνιακά» μαθηματικά δὲν εἶχαν σχέση μὲ τὶς ἐν λόγῳ ἐννοιες. Οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ δὲν γνώριζαν παρά μερικὲς πρακτικὲς λύσεις μερικῶν πρακτικῶν προβλημάτων τῆς καθημερινῆς ἀνάγκης, πράγματα ἀνάξια λόγου καὶ βεβαίως μὴ ἀρκετὰ νὰ διεκδικήσουν τὴν ιδιότητα τῆς ἐπιστημονικότητος. Τέτοια «μαθηματικά» γνωρίζουν καὶ οἱ γεωργοί, καὶ οἱ κτηνοτρόφοι, πολλῶ μᾶλλον οἱ κατασκευαστὲς οἰκιῶν τῆς ὑπαίθρου, οἱ ὁποῖοι πιθανὸν ποτὲ νὰ μὴν φοίτησαν σὲ σχολεῖο. Ἀντίθετα ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ μόνον αὐτοὶ χρησιμοποιοῦσαν ἀνέκαθεν καὶ τὴν ἀξιωματικὴ μέθοδο, καὶ τὴν ἀπόδειξη. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ οἱ μαθηματικοὶ ἀπεφάνθησαν, ὅτι «ἡ ἀφθιτος δόξα νὰ καταστήσουν τὴν ἐπιστημονικὴν ἐρευναν καὶ ἰδιαίτερώς τὴν μαθηματικὴν κύριον σκοπὸν τῆς διανοήσεως, καὶ ν' ἀποδείξουν ὅτι

μόνον οὕτω δύναται ἡ ἔρευνα νὰ φθάσῃ εἰς ὑπέρτατα ὕψη, διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἶναι προωρισμένη, ἀνήκει εἰς τοὺς "Ἕλληνας" (G. Loria, *Ἱστορία τῶν Μαθηματικῶν*, τ. Α', σελ. 36).

Μετά ἀπ' αὐτὴν τὴν ἀπόφαση τὰ μέλη τῆς συγχρόνου ὁργανώσεως (Φοινικιστές, Ἰνδοευρωπαϊστές, Πανσουμεριστές, Ἀφροκεντριστές Χαναανιστές καὶ γενικῶς νεροκουβαλητές τῆς Ἑξουσίας) ἔπρεπε ν' ἀναζητήσουν νέους τρόπους ἐξαπάτησης τῆς ἀνθρωπότητος. Ἀνακάλυψαν λοιπὸν τὴν «γεωμετρικὴ ἀλγεδρα», ἡ ὁποία, ὅπως λέγουν, ὑπῆρξε ἡ μήτρα, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξεπήγασαν τὰ ἀφηρημένα Μαθηματικά. Ἐννοεῖται, ὅτι πίσω ἀπὸ τὴν φανταστικὴ αὐτὴ «γεωμετρικὴ ἀλγεδρα» κρύπτεται ὁ Πυθαγόρας, ὁ ὁποῖος ὁλόκρια ὁδηγεῖ καὶ πάλι στὴν Ἀνατολὴ τοὺς ἐρευνητές. Ἀφοῦ ἐπιβλήθη πρὸς στιγμὴν ὁ Πυθαγόρας, ἀργότερα, ὅταν οἱ συνθῆκες θὰ ναι εὐνοϊκότερες, θὰ μπορέσουν ν' ἀνακηρύξουν τοὺς Αἰγυπτιο-βαδυλωνίους, δηλαδὴ τοὺς πρώτους ἐξ-ουσιαστές, ὡς «εὐεργέτες τῆς ἀνθρωπότητος».

Κινούμενοι πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ καὶ μὴ μπορώντας νὰ παρακάμψουν τὴν Ἀκαδημία πλαστογράφησαν τὸν Πλάτωνα ὡς Πυθαγορικό· ἔβαλαν μάλιστα τὸν φιλόσοφο ν' ἀγοράζῃ κάποια πραγματεία τοῦ πυθαγορικοῦ Φιλόλαου ἔναντι 100 μνῶν – ἓνα ποσὸ ἀστρονομικὸ, θὰ λέγαμε –, ἂν καὶ αὐτὸ δὲν προκύπτει ἀπὸ καμμιά σοβαρὴ πηγὴ. Κατόπιν ἀνακήρυξαν τὸν Πλάτωνα μεταρρυθμιστὴ τῶν Μαθηματικῶν. *«Ὁ Πλάτων, ἂν καὶ δὲν ἔκανε εἰδικὰς τοῦ ἀνακαλύψαι εἰς τὰ Μαθηματικά, εἶν' αὐτὸς ποὺ ἔδωκε τὴν γενικὴν κατευθυντήριον γραμμὴν. Ἡ ἀξιωματικὴ δομὴ τῶν "Στοιχείων", ὁ περιορισμὸς εἰς τὰς κατασκευὰς μὲ διαθήτην καὶ κανόνα ὡς καὶ ἡ ἀναλυτικὴ μέθοδος εἶναι ἔργα τοῦ Πλάτωνος. Οἱ μεγάλοι μαθηματικοὶ τοῦ κύκλου του, ὁ Θεαίτητος καὶ ὁ Εὐδόξος, ἐδημιούργησαν ὑπὸ τὴν ἐπήρειάν του τὰ καλούμενα Εὐκλείδεια Μαθηματικά»* (Zeuthen καὶ Töplitz). Καὶ ὁ Becker συμπληρῶναι: *«Ἐν ἀδραῖς γραμμαῖς ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτι τὰ Μαθηματικά πρὸ τοῦ Πλάτωνος ἦσαν ἀκόμη συνδεδεμένα μὲ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὴν παράστασιν. Ὁ Πλάτων ἔφερε πρῶτος τὴν μεγάλην μεταρρύθμισιν, ἡ ὁποία ἐχάρισεν εἰς ἡμᾶς τὴν ἀξιωματικὴν μέθοδον καὶ τὸν ὅρισμόν τῆς μαθηματικῆς ὑπάρξεως διὰ τῆς κατασκευῆς»*. (Ἀπὸ τὸν A. Szabo, *Αἱ Ἀπαρχαὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν*, σελ. 449).

Πολὺν ἀπέχουμε ἀπ' τὸ νὰ θέλουμε νὰ μειώσουμε τὴν ἀφθιτὴ δόξα τοῦ θείου Πλάτωνος· φιλέτερα ἡ ἀλήθεια ὥστόσο. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ὁ Πλάτων βρῆκε ἔτοιμες καὶ τὴν ἀξιωματικὴν μέθοδο, καὶ τὴν ἐμμεση ἀπόδειξη, καὶ τὴν μαθηματικὴν ἀνάλυσιν. Ὁ Πλάτων προώθησε πιθανόν τις θεωρίες αὐτὲς καὶ βεβαίως μᾶς τις κληροδότησε. Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία, ὅτι τὰ Μαθηματικά – ἐννοοῦμε πάντοτε τὴν μαθηματικὴ ἐπιστὴμην καὶ ὄχι τὰ πρακτικὰ μαθηματικά – ἤκμαζαν καὶ κατὰ τὴν Ἀρχαίῃ καὶ κατὰ τὴν Γεωμετρικὴ Ἑποχὴ καὶ δέδια πολὺ παλαιότερα ἀκόμη μετὰ τὴν Ἑλληνικὴν. Οἱ σκοπιμότητες ὅμως κατέστρεψαν τὰ ἱστορικὰ δοκουμενὰ ἔτσι, ὥστε νὰ μὴν μποροῦμε παρὰ μόνον τις δάσιμες εἰκασίες μας νὰ ἐκφράζουμε. Θὰ στεφανώσουμε λοιπὸν τὸν Παρμενίδην ὡς εὐρετὴν τόσο τῆς ἀξιωματικῆς μεθόδου ὅσο καὶ τῆς ἐμμέσου ἀποδείξεως. Πρωτίστως ὅμως εἶν' αὐτὸς ποὺ ἀπέρριψε παντάπασιν τὸν ἐμπειρισμὸν ὡς τρόπον καὶ μέθοδον ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Στὸ ἀπόσπασμα «7» τοῦ ποιήματός του διαβάσουμε:

*«Ἀλλὰ σὺ τῆσδ' ἀφ' ὁδοῦ διζήσιος εἶργε νόημα
μηδὲ σ' ἔθος πολὺπειρον ὁδὸν κατὰ τήνδε διάσθω,
νωμᾶν ἄσκοπον ὄμμα καὶ ἡ χήεσσαν ἀκοὴν
καὶ γλῶσσαν, κρίναι δὲ λόγῳ πολὺδῃριν Ἐλεγχον».*

[= Ἐσὺ ὁμοῦ κράτα τὸ νοῦ σου μακριὰ ἀπ' αὐτὸν τὸ δρόμο ἔρευνας (τοῦ ἐμπειρισμοῦ), καὶ μὴν ἐπιτρέψῃς στὸν ἑαυτὸ σου νὰ παρασυρθῇ ἀπ' τὴν χιλιοπατημένη συνήθειαν πρὸς αὐτὸν τὸν δρόμο, νὰ σὲ ὁδηγῇ δηλαδὴ τὸ ἀπλανὲς δλέμμα ἢ ἡ ἀχολογοῦσα ἀκοὴ καὶ ἡ γλῶσσα. Ὅχι μ' αὐτὰ τὰ ὄργανα, ἀλλὰ μὲ τὸ λογικόν, τὴν νόησιν, νὰ διακρίνῃς τὸν πολὺμαχον Ἐλεγχον, ὅπως σὲ δίδαξα].

Ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ καὶ μόνον ἐξάγεται, ὅτι ὁ Παρμενίδης στὴ σχολὴν τοῦ ἀπέρριπτε καθε ἐμπειρικὴ μέθοδο. Οἱ κατ' αἴσθησιν ἀντιλήψεις, ἡ ἐποπτεία, τὰ ὄργανα γενικὰ δὲν εἶχαν θέ-

ση. Μόνο ή νόηση, ο λόγος, ο λογισμός έθεωρούντο αξιόπιστα και άξια να κρίνουν περί της ορθότητος ή μη των υποθέσεων. Έννοείται, ότι στη σχολή της Έλέας ήταν αδύνατον να διδάσκονται πρακτικά μαθηματικά ή με εμπειρικές μεθόδους, αφού, καθώς βλέπουμε, ο διευθυντής της σχολής τ' απαγόρευε.

Η αντι-εμπειρική, αντι-εποπτική και αντι-παραστατική μέθοδος του Παρμενίδου υιοθετήθηκε απ' την Άκαδημεια, όπως ο ίδιος ο Πλάτων μάς πληροφορεί. Στον διάλογό του «*Παρμενίδης*» εμφανίζεται ο «σεδάσμιος γέροντας» να συγχαίρει τον Σωκράτη, διότι «*πλήν τοῦτο γέ σου και πρὸς τοῦτο ἡγάσθην εἰπόντος, ὅτι οὐκ εἶας ἐν τοῖς ὁρωμένοις οὐδὲ περὶ ταῦτα τὴν πλάνην ἐπισκοπεῖν, ἀλλὰ περὶ ἐκεῖνα ἃ μάλιστα τις ἂν λόγῳ λάβοι και εἶδη ἂν ἡγήσαιτο εἶναι*» (135E). [Έκτός απ' αυτό εκείνο το οποίο εξετίμησα σέ σένα είναι, όταν είπες, πώς δὲν επιτρέπεις στον εαυτό σου να περιπλανάται στα ὁρατά και αἰσθητά ἐν γένει, ἀλλὰ σ' ἐκεῖνα πού μπορεί να συλλάβη κανείς διὰ τοῦ συλλογισμοῦ και πού μπορεί να θεωρηθοῦν ὡς ἰδέες].

Άμέσως μετά ο Παρμενίδης διδάσκει στο Σωκράτη τὸν τρόπο χρήσεως τῆς ἀποδεικτικῆς του μεθόδου: «*χρή δὲ και τότε ἔτι πρὸς τοῦτο ποιεῖν, μὴ μόνον εἰ ἐστὶν ἕκαστον ὑποτιθέμενον σκοπεῖν τὰ συμβαίνοντα ἐκ τῆς ὑποθέσεως, ἀλλὰ και εἰ μὴ ἐστὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο ὑποτίθεσθαι, εἰ δύναι μᾶλλον γυμνασθῆναι*» (ὁ.π.). [Πρέπει ὁμως να κάμης πέραν αὐτοῦ και τοῦτο: Να ἐρευνᾷς δηλαδή, αφού κάμης τὴν ὑπόθεση, ἀλλὰ και ἂν δὲν ὑπάρχει κάθε τι και τί προκύπτει και πάλι ἐξ αὐτοῦ. Αὐτὸ δέδαια, ἂν θέλῃς ν' ἀσκηθῇς περισσότερο].

Βλέπουμε απ' τὸ παραπάνω ἀπόσπασμα, ὅτι ο ἴδιος ο Πλάτων ἀποδίδει τὴ διδασκαλία τῆς ἀποδεικτικῆς μεθόδου στὸν Παρμενίδη. Πιθανόν τὰ ὄργανα τῆς Ὁργάνωσης να μάς ἀντιτάξουν, ὅτι ο Πλατωνικός «*Παρμενίδης*» ἀποτελεῖ κατασκευὴν τοῦ φιλοσόφου κι ὅτι οὐδεμίαν σχέση ἔχει με τὸν πραγματικό Παρμενίδη. Ἀλλὰ στὴν ἀρχὴ περίπου τοῦ διαλόγου αὐτοῦ ο Πλάτων μάς πληροφορεῖ, ὅτι τὰ πρόσωπα τοῦ διαλόγου εἶναι πραγματικά κι ὅτι ο διάλογος αὐτὸς ἐγινε, ὅταν ὁ μὲν Παρμενίδης ἦταν ὠριμος πιά, ὁ δὲ Σωκράτης νεώτατος. Πέραν αὐτοῦ τί χρειαζόταν εἶχε ὁ Πλάτων να κάνει κάτι τέτοιο; Θὰ μπορούσε σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση να δάλλῃ τὸν Σωκράτη, να διδάσκη τὴ μέθοδο στὸν Εὐδοξο γιὰ παράδειγμα, ὥστε να κρατήσῃ τὴν δόξα γιὰ τὸ ἄθλημα αὐτὸ μέσα στο χώρο τῆς Ἀκαδημείας. Ὅμως και πάλι πέραν αὐτῶν εἶναι κι ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ ὁποῖος «*ἐν τῷ Σοφιστῇ φησὶ εὐρετὴν τῆς διαλεκτικῆς γενέσθαι τὸν Ζήνωνα...*» (Διογένης Λαέρτιος 9, 25). Δεδομένου ὅτι ὁ Ζήνων ἀποτελεῖ τρόπον τινα τὸ ἕτερον ἐγὼ τοῦ Παρμενίδου, μπορούμε να πούμε, ὅτι εὐρετῆς τῆς διαλεκτικῆς εἶναι ὁ πνευματικός ὁδηγὸς τοῦ Ζήνωνος, ὁ Παρμενίδης.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω κατέστη σαφές, πιστεύουμε, ὅτι τόσο ἡ ἀντιεμπειρική μέθοδος ὅσο και ἡ ἀξιωματική, και ἡ ἀποδεικτική τοιαύτη ἐχρησιμοποιοῦντο απ' τὸν Παρμενίδη, ὁ ὁποῖος τις εἶχε ἐπιβάλλει στὴ σχολή του. Δὲν ξέρουμε, ἂν ὁ Παρμενίδης ἦταν και εὐρετῆς τῶν μεθόδων αὐτῶν ἢ τις διδάχθηκε ἀπὸ κάποιον παλαιότερό του, ὅπως ἀφήνει να ἐννοηθῇ στο ποίημά του, ξέρουμε ὁμως ὅτι αὐτὸς τις ἐδίδαξε στο δικό μας κόσμο. Ἡ προσπάθεια τῶν ὀργάνων τῆς ἐξουσίας ν' ἀποδείξουν ὅτι οἱ μέθοδοι αὐτὲς ἐξεπηγάσαν απ' τοὺς «*ἀριθμητικούς*» (= Πυθαγορείους) δὲν μπορεί να σταθεῖ πουθενά. «*Ὁ Παρμενίδης με τὴν κριτικὴν του τῆς κοσμογονίας τῶν Μιλησίων ἔρριψε τὸν σπόρον διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ ὄρου τῆς λογικῆς ἀντιφάσεως και συγχρόνως τῆς ἐμμέσου ἀποδείξεως, τὰς ὁποίας ἐυστηματοποίησεν ὁ Ζήνων...* Ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Ζήνων παρέλαβε τὴν μέθοδον τῆς ἐμμέσου ἀποδείξεως ἀπὸ τὰ Μαθηματικά, τότε ἐρημνεύομε γνωστὸν δι' ἀγνώστου» (Α. Szabo, «*Ἀπαρχαὶ τῶν Ἑλληνικῶν Μαθηματικῶν*», σελ. 342-343).

Οἱ σύγχρονοι ἱστορικοὶ τῶν Μαθηματικῶν –ἐκτός απ' τὰ ὄργανα τῶν ἐξουσιαστῶν, πού ὑπηρετοῦν σκοπιμότητες – ἔπεσαν στὴν παγίδα και πίστευσαν, ὅτι οἱ αὐτοαποκληθέντες ὡς «*ἀριθμητικοί*» ἡσυχολοῦντο και με τὰ Μαθηματικά, ἐνῶ τὸ δέδαιο εἶναι, ὅτι σὰν Ὁργάνωση περὶ ἄλλα ἐτύρβαζαν, ὅπως περὶ ἄλλα τυρβάζουν και οἱ σύγχρονοι φοινικιστές, πού δὲν δίνουν πεντάρα γιὰ τὴν ἀλήθεια. Αὐτοὶ ἐνδιαφέρονταν να ὑποτάξουν τις ἐπιστημονικὲς κατακτήσεις και τοὺς ἐπιστήμονες στοὺς σκοποὺς τῆς Ὁργάνωσης, κι ὄχι δέδαια γιὰ τις ἐπιστῆμες. Ὅμως ἔστω ὅτι ὁ Πυθαγόρας και οἱ Πυθαγορικοί ἡσυχολοῦντο ὄντως με τὴν λογαριαστική και τὴν πεδιομετρία ἢ ἀρπεδοναπτία, ὅπως θὰ τὴν διδάχθηκε στὴν Αἴγυπτο. Πῶς τοὺς ἦρθε ὁμως ἡ ἐμπνευση ἐντελῶς ξαφνικά, να ἐγκαταλείψουν τὸν ἄδαικα, τὸν κανόνα και τὸ «*σχοινί*» και να ἐπιδοθοῦν στὴ διατύπωση ὁρισμῶν, ἀξιωμάτων και ἀποδεικτικῶν μεθόδων; Δυστυχῶς γιὰ τοὺς ὑποστηρικτὲς τῆς θεωρίας αὐτῆς ἀπὸ πουθενά δὲν προκύπτει κάτι τέτοιο. Ἀντιθέτως ὑπάρχουν πάρα πολλὰ στοι-

χειά, πού μᾶς πείθουν ὅτι οἱ «ἀριθμητικοί», «ὥσπερ Λάκαινοι σκύλακες», παρακολουθοῦσαν καί ἱχνευαν τίς ἐπιστημονικές κατακτήσεις τῶν σχολῶν, μέ σκοπό νά τίς παραχαράξουν καί νά τίς ὑποτάξουν στούς σκοπούς τους. Αὐτό θά δειχθῇ στή παρακάτω.

Ἐνα δεύτερο ἀπόσπασμα τοῦ Παρμενιδείου ποιήματος ἔχει ἐπίσης μαθηματικό ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἀναφέρεται στή Μονάδα, γι' αὐτό καί θά τὸ ἐξετάσουμε:

*«Οὐδὲ διαιρετόν ἐστιν, ἐπεὶ πᾶν ἐστὶν ὁμοῖον
οὐδέ τι τῇ μᾶλλον, τό κεν εἶργοι μιν συνέχεσθαι,
οὐδέ τι χειρότερον, πᾶν δ' ἐμπλεον ἐόντος.
Τῷ ξυνεχὲς πᾶν ἐστὶν· ἐὼν γὰρ ἐόντι πελάζει».* (Απ. 8, 22)

[Δὲν εἶναι διαιρετό (τὸ ὄν ἢ ἐν), διότι εἶναι ὁμοιογενές· καί δὲν ὑπάρχει πούθενά μέσα του οὔτε ἓνα ἰσχυρότερο «εἶναι», πού νά ἐμποδίσῃ τὴ συνοχή του, οὔτε ἓνα ἀσθενέστερο. Διότι ὅλο εἶναι τελείως συνεχές· ἐπειδὴ τὸ ὄν συνέχεται ἀπολύτως πρὸς τὸ ὄν].

Στὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ὁ Παρμενίδης εἶναι σαφέστατος καί δὲν ἐπιτρέπει παρανόηση ἢ παρερμηνεία. Τὸ ὄν ἢ ἐν δὲν εἶναι διαιρετό· δὲν ἐπιδέχεται διαίρεση. Ἡ ἀποδεικτική μέθοδος τοῦ φιλοσόφου λέει, πῶς, ἂν τὸ ἐν διαιρεθῇ, αὐτὸ σημαίνει ὅτι αὐτὸ τὸ ἐν εἶναι καί πολλά ἐν συγχρόνως, πράγμα παράλογο, ὡς ἀντιφάσκον μέ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του.

Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς τῆς Μονάδος προκάλεσε σάλο καί ἀναστάτωση μεταξὺ τῶν φιλοσόφων, οἱ ὁποῖοι ἀντιμετώπιζαν κριτικά αὐτὴ τὴ νέα πραγματικότητα. Οἱ «ἀριθμητικοί» ὅμως θορυβήθηκαν γιὰ καλὰ: Τί εἶδους ἀριθμητικοὶ θά ἦσαν χωρὶς κλάσματα καί δεκαδικούς ἀριθμούς; Τὸ ἀδιαιρετόν ὅμως τῆς Μονάδος δὲν ἀπηγόρευε μόνο τὴ διαίρεση ἀλλὰ καί τὸν πολλαπλασιασμό. Ὅταν τὸ ὄν εἶναι ἐν, καί μάλιστα μοναδικό, τότε τὰ ὄντα καί τὰ πολλά εἶναι ἀ-νόητα, ἀ-λογα καί ἀρ-ρητα. Ὁ Πυθαγόρας ὅμως ἐδίδασκε τὴν πολλότητα καί πολλαπλότητα. Τί θά 'πρεπε νά κάνῃ στὴν περίπτωση αὐτή;

Τὴν ἀπάντηση στὸ παραπάνω ἐρώτημα μᾶς τὴ δίνει καί πάλι ὁ Πλάτων: «...Οἶσθα γάρ πού τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς ὡς, ἐάν τις αὐτὸ τὸ ἐν ἐπιχειρῇ τῷ λόγῳ τέμνειν, καταγελωσί τε καὶ οὐκ ἀποδέχονται, ἀλλ' ἐάν σὺ κερματίσῃς αὐτό, ἐκεῖνοι πολλαπλασιάζουσιν, εὐλαβοῦμενοι μὴ ποτε φανῇ τὸ ἐν μὴ ἐν ἀλλὰ πολλά μόρια...» («Πολιτεία», 525E). [Ξέρεις δέδαια, καθὼς νομίζω, τί κάνουν αὐτοὶ πού εἶναι ἱκανώτατοι σ' αὐτά· ἂν κανεὶς ἐπιχειρῇ νά διαιρῇ μέ τὸ λογισμό αὐτὸ τὸ ἓνα, τὸν θεωροῦν γελοῖο καί δὲν δέχονται αὐτὸ πού λέει, ἂν ὅμως ἐσὺ τὸ διαιρῇς, ἐκεῖνοι τὸ πολλαπλασιάζουν, ἐπειδὴ φοβοῦνται, μήπως φανῇ καμμιά φορὰ τὸ ἓνα ὄχι ἓνα ἀλλὰ πολλά μόρια...].

Βλέπουμε, ὅτι δὲν τολμοῦσαν νά διαιρῇσουν τὸ ἐν γιὰ τὸ φόβο τοῦ Παρμενίδου· τί ἄλλο; Τὸ πολλαπλασιάζαν ὅμως, γιὰτὶ διαφορετικά θά 'πρεπε νά αὐτοκαταργηθοῦν ὡς «ἀριθμητικοί». Ὅμως καί τὸ ἀδιαιρετόν τῆς Μονάδος δὲν τὸ δέχθηκαν ἀσμένως καί ἐξ ὑπαρχῆς, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν μπορούσαν ν' ἀντικρούσουν τὸν Παρμενίδη. Στὸ σημεῖο αὐτὸ πρέπει νά δόθῃ σκληρὴ μάχη μεταξὺ Ἑλεατῶν καί Πυθαγόρειας ὁργανώσεως, ἂν κρίνουμε ἀπ' τὸ 128 c-d τοῦ «Παρμενίδου», ὅπου διαβάσουμε τὰ ἑξῆς: «...ἔστι δὲ τό γε ἀληθὲς βοήθειά τις τῷ Παρμενίδου λόγῳ πρὸς τοὺς ἐπιχειροῦντας αὐτὸν κομφδεῖν, ὡς εἰ ἐν ἐστὶ, πολλά καί γελοῖα συμβαίνει πάσχειν τῷ λόγῳ καί ἐναντία αὐτῷ. Ἀντιλέγει δὴ οὖν τοῦτο τὸ γράμμα πρὸς τοὺς τὰ πολλά λέγοντας, καὶ ἀνταποδίδωσι ταῦτα καὶ πλείω, τοῦτο βουλόμενον δηλοῦν, ὡς ἐτι γελοῖότερα πάσχει ἂν αὐτῶν ἢ ὑπόθεσις, εἰ πολλά ἐστὶν, ἢ ἡ τοῦ ἐν εἶναι, εἰ τις ἱκανῶς ἐπεξίει. Διὰ τοιαύτην δὴ φιλονικίαν ὑπὸ νέου ὄντος ἐμοῦ ἐγράφη, καὶ τις αὐτὸ ἐκλεψεν γραφέν...». [Εἶναι πράγματι τὸ σύγγραμμα τοῦτο κάποια βοήθεια στὴν διδασκαλία τοῦ Παρμενίδου ἐναντι ἐκείνων, πού τὸν διακωμωδοῦν ὅτι δηθεν, ἐάν ἐν ὑπάρχῃ, τότε συμβαίνει νά περιλίπη ἡ διδασκαλία του σὲ πολλὲς γελοιοτήτες καί ἀντιφάσεις. Τὸ σύγγραμμα λοιπὸν αὐτὸ ἀντιτάσσεται σ' ἐκείνους πού λέγουν, πῶς ὑπάρχουν πολλά καί τοὺς ἀνταποδίδει τίς κατηγορίες αὐτῆς κι ἀκόμη περισσότερες, καθιστώντας φανερό τοῦτο: ὅτι ἡ ὑπόθεσή τους, πού ὑποστηρίζει πῶς ὑπάρχουν πολλά, μπορεῖ νά περιπέσῃ σὲ πῶς γελοῖα παθήματα, ἂν τὴν ἐξετάσῃ κανεὶς λεπτομερῶς, παρὰ ἡ ὑπόθεση πού ὑποστηρίζει, ὅτι ὑπάρχει ἐν. Αὐτὸ τὸ σύγγραμμα γράφηκε, ὅταν ἤμουν νέος ἀκόμη, ἐξαιτίας μιᾶς παρόμοιας φιλονικίας, ὅμως μόλις ὁλοκληρώθηκε, κάποιος μοῦ τὸ ἐκλεψε...]!

Ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὄντως μεταξὺ τῶν ἐνιστῶν Ἑλεατῶν καὶ τῶν ἐξ-ουσιαστικῶν Πυθαγορείων, πού κήρυτταν τὸν πλουραλισμὸ καὶ τὴν πολλότητα, δόθηκαν σκληρές μάχες (στὸ σημεῖο αὐτὸ δίκαια διέγινωσεν ὁ Tannery). Οἱ Πυθαγόρειοι δὲν ἀποδέχθηκαν ἐξ ἀρχῆς τὸ ἀδιαίρετον τῆς Μονάδος, ἀλλὰ «σύρθηκαν» πρὸς τὴν ἀποψη αὐτὴ ὕστερότερα. Μέχρι τότε συκοφαντοῦσαν καὶ διακωμωδοῦσαν τὸν Παρμενίδη, κάτι πού ἐξώθησε τὸν Ζήνωνα νὰ γράψῃ κάποιο πολεμικὸ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖο ἐκλεψαν οἱ Πυθαγόρειοι, ἐπιδεδαιώνοντας ἑαυτοὺς γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὸ ἥθος τους. Τὸ ἥθος τους ὡστόσο μαρτυρεῖ καὶ ὁ περὶ τῆς Μονάδος ὁρισμὸς, τὸν ὁποῖο πλαστογράφησαν, ἀφοῦ τὸν ἐκλεψαν ἀπ' τοὺς Ἑλεάτες. Διαβάζουμε, ὅτι «Πυθαγόρας ἀρχὴν ἔφησεν εἶναι τῶν ὄντων τὴν μονάδα, ἧς κατὰ μετοχὴν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν λέγεται» (Σέξτος Ἐμπεῖρ., *Πρὸς μαθημ.*, X 260-261). Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς ὅμως, πού πέρασε ἑταίρι τὰ «Στοιχεῖα» διὰ τοῦ Πλάτωνος, φέρει ἐκδηλὰ τὸν ἐλεατικὸ χαρακτήρα: «Μονὰς ἐστίν, καθ' ἣν ἕκαστον τῶν ὄντων ἐν λέγεται».

Οἱ Πυθαγόρειοι ἔλαβαν τόσο τὸν ὄρο «μονὰς» ὅσο καὶ τὸν ὁρισμὸ τῆς, τὸν ὁποῖο ἔκαναν «πυθαγορικοφανή», γιὰ νὰ μὴ φανῇ ὅτι ὑπάρχει κανεὶς σοφώτερος «Αὐτοῦ», καί, μὴ μπορῶντας νὰ παρακολουθήσουν ἄλλο τὸν Παρμενίδη, πολλαπλασίασαν τὴν Μονάδα καὶ δημιούργησαν τὸν ἀριθμὸ: «...εὐλαβούμενοι μὴ ποτε φανῇ τὸ ἐν μὴ ἐν ἀλλὰ πολλὰ μόρια (οὐ κερματίζουσιν) ἐκεῖνοι ἀλλὰ πολλαπλασιάζουσιν...» («Πολιτεία», 525 E). Ὁ δεῦτερος ἀριθμὸς τῶν «Στοιχείων VII» φέρει ζωηρὴ τὴν Πυθαγορικὴ σφραγίδα: «Ἀριθμὸς ἐστίν τὸ ἐκ μονάδων συγκείμενον πλῆθος».

Ἡ υἱοθέτηση ἀπ' τοὺς «ἀριθμητικούς» τοῦ Παρμενίδειου ὄρου «μονὰς» εἶχε βέβαια πολλές συνέπειες. Οἱ Πυθαγόριοι, «εὐλαβούμενοι» τὸν πολεμικὸ Ζήνωνα, δὲν τολμοῦσαν νὰ διαιρέσουν τὴν Μονάδα, μ' ἀποτέλεσμα ν' ἀπορρίψουν τὴ διδασκαλία τῶν κλασμάτων καὶ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν τουλάχιστον «μέχρι νεωτέρας διαταγῆς». Ἀντὶ τῶν κλασμάτων, πού καὶ τὸ ὄνομά τους ἀκόμη εἶναι σκανδαλώδες, οἱ Πυθαγόριοι ἐπενόησαν τὰ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα ἢ τίς ἀριθμητικὲς σχέσεις. Μιὰ ἄλλη «μικρὴ συνέπεια» ἦταν ὁ ἀποκλεισμὸς τῆς Μονάδος ἀπὸ τὴ σειρά τῶν ἀριθμῶν. Ἡ Μονὰς δὲν εἶναι ἀριθμὸς. Ἀρχίζοντας ὡστόσο τὴν ἀρίθμηση, ὅλοι ἀρχίζαν κατὰ τὸ γνωστὸ τρόπο: Ἐν, δύο, τρία... Φαντάζεται κανεὶς, πόσοι «μαθηματικοὶ» θὰ τιμωρήθηκαν ἐξαιτίας τῆς συνήθειας αὐτῆς... Ἀστεῖος εἶναι καὶ ὁ 15ος ὁρισμὸς τῶν «Στοιχείων VII», πού λέγει: «Ἐάν ἡ μονὰς μετρηθῇ ἀριθμὸν τινα καὶ ἄλλος μετρηθῇ ἄλλον τινα ἀριθμὸν ἰσάκεις, τότε καὶ ἐναλλάξ ἡ μονὰς θὰ μετρηθῇ ἰσάκεις τὸν τρίτον ἀριθμὸν, ὅπως ὁ δεῦτερος τὸν τέταρτον», ἥτοι $1/3 = 2/6$. Στὴν ἐν λόγω ἀναλογία, ἂν προσέξῃ κανεὶς, ὑπάρχουν μόνο τρεῖς ἀριθμοὶ καὶ ἡ Μονὰς, πού δὲν εἶναι ἀριθμὸς. Ὁ ὁρισμὸς ὡστόσο κάνει λόγο καὶ γιὰ τέταρτον ἀριθμὸ, πού ἄλλος δὲν εἶναι ἀπ' τὴ Μονάδα, πού δὲν εἶναι ἀριθμὸς! Τέτοιες ἀτυχεῖς ἐκφράσεις ὑπάρχουν πολλές στὸ 7ο «Στοιχεῖον», πρᾶγμα πού μαρτυρεῖ ὅτι κάποια «συνθήκη» ἔγινε. Πολλὰ πρᾶγματα μαρτυροῦν στὸ ἐν λόγω «Στοιχεῖον», ἀλλὰ καὶ ἄλλου, ὅτι ἐδῶ δὲν ἐφαρμόσθηκε ἡ Παρμενίδειος διαλεκτικὴ ἀλλὰ μιὰ μορφὴ ἐγελμαντῆς τοιαύτης. Αὐτὸ ὡστόσο ἐναπόκειται στοὺς ἐρευνητὲς τοῦ μέλλοντος.

Ἐνα ἄλλο μέρος τῶν Μαθηματικῶν, πού σφραγίσθηκε ἀπ' τὸν Παρμενίδη, εἶναι τὸ «περὶ κύκλου» καὶ ἰδιαίτερα τὸ «περὶ τοῦ σημείου τοῦ κύκλου» ἀλλὰ καὶ τοῦ σημείου γενικώτερα. Ὁ Παρμενίδης εἶν' αὐτὸς πού «ἀνεγνώρισε πρῶτος τὴ συνέχεια τοῦ χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἀπῆλλαξε τὴ γεωμετρίαν ἀπὸ τῆς ἀντιφάσεως, πού ἦταν ἀποτέλεσμα τοῦ ὅτι οἱ Πυθαγόριοι δέχονταν διαστάσεις γιὰ τὸ γεωμετρικὸ σημεῖο» (B. Σπανδάγος, «Οἱ Μαθηματικοὶ τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος», σελ. 75). Δὲν γνωρίζουμε, πόθεν ἀντλεῖ τὴν πληροφορίαν αὐτὴ ὁ B. Σπανδάγος. Γνωρίζουμε ὅμως, ὅτι οἱ Πυθαγόριοι, μὴ μπορῶντας νὰ παρακάμψουν τὴν Ἑλέα καὶ ἰδίως τὸν Ζήνωνα, δέχθηκαν, ὅτι τόσο οἱ ἀριθμοὶ ὅσο καὶ τὸ σημεῖο εἶναι νοητὰ πρᾶγματα καὶ ὡς τοιαῦτα δὲν σχετίζονται μὲ τὰ αἰσθητὰ πρᾶγματα. Βέβαια γιὰ τὸν Πυθαγόρα αὐτὲς οἱ ἰδέες – ὅσο κι ἂν ἐκπαιδεύτηκε κοντὰ στὸ Θαλῆ – δὲν ἦσαν ἀπόλυτα κατανοητές. Ὁ Πυθαγόρας ἦταν κατ' οὐσίαν πολιτικός· ἐπειδὴ ὅμως τὸ περιβάλλον, ὅπου ἐμελλε νὰ ἐργασθῇ, δὲν ἀνεχόταν λαϊκισμούς, προσπάθησε, κάνοντας τὴν ἀνάγκη φιλοτιμίας, νὰ «μπῇ στὸ πνεῦμα» τῶν σχολῶν· πρᾶγμα ἐξαιρετικὰ δύσκολο. Ἐδῶ ὀφείλονται καὶ οἱ πολλὲς ἀντιφάσεις του. Πράγματι ὁ Πυθαγόρας ὥριζε τὸ «σημεῖον» ὡς σῶμα ἢ ὄντοτητα, ἔστω καὶ μὲ μηδενικὴ πυκνότητα καὶ μηδενικὲς διαστάσεις.

Ὁ Πυθαγόρας, ὀρίζοντας ἑταίρι τὸ σημεῖο, ὑπέπεσε σὲ δεῦτερο ὀλισθημα, νὰ ὀρίσῃ τὴ γραμμὴ ὡς σύνολο σημείων (μὲ μηδενικὴ πυκνότητα καὶ μηδενικὲς διαστάσεις), τὰ σχήματα ὡς σύνολα γραμμῶν (πού εἶναι σύνολα σημείων) μὲ μηδενικὴ πυκνότητα καὶ μηδενικὲς διαστάσεις,

τά σώματα ως σύνολα επιφανειών (πού είναι σύνολα γραμμών, άρα σημείων) με μηδενική πυκνότητα και μηδενικές διαστάσεις. Έφτιαξε δηλαδή έναν κόσμο-φάντασμα με μηδενική πυκνότητα και μηδενικές διαστάσεις. Οί Πυθαγορικοί, πού σίγουρα θ' αντιμετώπισαν τό χλευασμό και τή διακωμώδηση του Ζήνωνος και των άλλων Έλεατών, διάστηκαν νά εξηγήσουν, ότι πίσω από τή θεωρία αυτή υπάρχουν οί περί ατόμου και ηλεκτρισμού αντιλήψεις του Θαλή – χωρίς φυσικά νά τόν ονομάζουν –, όμως κάτι τέτοιο δέν προκύπτει από πουθενά. Μέσα στον αντιφατικό κι αλληλοσυγκρουόμενο κόσμο της 'Οργάνωσης όλ' αυτά γίνονται κατανοητά. 'Ο Πυθαγόρας, αφού συγκέντρωσε όλες τις θεωρίες των ελληνικών σχολών και φιλοσόφων, προσπάθησε δι' αυτών νά συνθέση τή δική του εξ-ουσιαστική θεωρία (*κακοτεχνίην*, καθ' 'Ηράκλειτον), πράγμα πού έν μέρει τό κατάφερε.

Μιά μεγάλη προσφορά του Παρμενίδου είναι και ή καταδίκη του «μηδενός», περί του οποίου κάναμε λόγο στο ύπ' αριθμ. 162 τεύχος του «Δαυλού». 'Ανεξαρτήτως έν έν τέλει ή 'Οργάνωση νίκησε, ή αλήθεια δέν παύει νά υπάρχει. Σύμφωνα λοιπόν με τήν έμμεση απόδειξη, πού τόσο εύλαδούμαστε ως μαθηματική μέθοδο, τό μη όν ή μη έν δέν είναι δυνατόν νά υπάρχει, δεδομένου ότι απέδειχθη περίτρανα ή ύπαρξη του όντος ή του ένός άπ' τόν Παρμενίδη. Στο σημείο αυτό ανάγκη είναι νά θυμηθούμε, ότι μιλούμε για τό Πυθαγορικό «μηδέν», πού σημαίνει τήν άνυπαρξία, τό μη όν, κι ότι τό ελληνικό μηδέν, τό όποιο υπάρχει και στο ποίημα του Παρμενίδου, και στον Όμηρο, και στη «*Θεογονία*», αντιστοιχεί προς ό,τι αποκαλούμε σήμερα *άρρητον* αριθμό κι όχι δέδαια προς τό μη όν ή τίποτα, πού φιλοσοφικά δέν υπάρχει. Τό ελληνικό *μηδέν* (= μηδέν έν) έχει τή σημασία πού λέει ή λέξη, σημαίνει δηλαδή αυτό πού είναι όχι ολόκληρο ένα, αλλά κομμάτι του ένός και δέδαια όχι κλάσμα ήτοι ένα ίσο έκ των όρισμένων μερών, στα όποια κατακερματίσθηκε τό έν, αλλά ένα έκ των πολλών άνισων και άνόμοιων μερών, στα όποια διασπάται τό έν, καθ' ήν στιγμήν δρίσκεται σέ χαοτική κατάσταση.

Βέβαια σήμερα τόσο τό μηδέν όσο κι ολόκληρο τό πυθαγορικό (;) σύστημα γραφής των αριθμών έχουν επιδληθή ως μοναδικά στίς έπιστήμες, τά δέ αριθμογράμματα των θεών, όπως τά όνομάσαμε, έκτοπίσθηκαν. Οί εξ-ουσιαστές είχαν ανάγκη τόσο του πυθαγορικού μηδενός – προκειμένου νά «δημιουργήσουν» τόν έκ του μηδενός κόσμο τους – όσο και τις αντιφατικές πυθαγορικές θεωρίες – προκειμένου νά δημιουργήσουν τόν κόσμο της σύγχυσης ή «της Βαβέλ». Μπορούμε ώστόσο νά πούμε, ότι τά Μαθηματικά μας, παρά τις αδυναμίες πού έπισημαίνουμε, είναι βαθιά σφραγισμένα άπ' τόν Παρμενίδη και τους άλλους μάχιμους Έλληνες φιλοσόφους, ώστε σταδιακά νά διαδίζουν προς τήν πλήρη έλληνοποίησή τους. 'Ο Παρμενίδης, ό Ζήνων, οί σοφιστές και πολλοί άλλοι, όπως θά δούμε, έδωσαν σκληρές μάχες – και, για νά τό πούμε πλατωνικά, «γίγαντομαχίες περί της ούσίας»–, ώστε ν' αποφευχθή ό σκοταδισμός των Τιτάνων.

Τελικά ποιά ήταν τά Μαθηματικά του Παρμενίδου; Δυστυχώς δέν μπορούμε νά μιλήσουμε γι' αυτά με ακρίβεια. 'Η 'Οργάνωση φρόντισε νά εξαφανίση όλα τά «ένοχλητικά» συγγράμματα, πλην εκείνων πού δέν έννόησε ή διέλαθαν της προσοχής της. Κρίνοντας λοιπόν άπ' όσα διασώθηκαν ήτοι τό ποίημά του, τά «*Παράδοξα*» του Ζήνωνος, τις Πλατωνικές και 'Αριστοτελικές μαρτυρίες, μπορούμε νά πούμε ότι τήν ύπόθεση, τήν έμμεση απόδειξη, τά αξιωματικά μαθηματικά τά όφείλουμε στον Παρμενίδη.

Ένα έρώτημα πού πλανάται είναι, άν όλες αυτές οί κατακτήσεις αποτελούν ξαφνικές έμπνεύσεις του Έλεάτη ή καρπών μακροχρονίου παραδόσεως. 'Η άπάντηση δίδεται άπ' τόν ίδιο τόν Παρμενίδη: Είναι προϊόντα μακροχρόνιας παράδοσης. Στους πρώτους του στίχους ό φιλόσοφος τό λέγει ξεκάθαρα:

*«'Ιπποι ταί με φέρουσιν, όσον τ' επί θυμός ικάνοι,
πέμπον, έπει μ' ές όδόν δῆσαν πολύφημον άγουσαι
δαίμονος, ή κατά πάντ' άστη φέρει είδότα φώτα...»*

[Οί ίπποι, πού έξυψώνουν τόν φίλο της σοφίας όσο ψηλά φθάνουν οί δυνάμεις του, με όδηγούσαν, αφού μ' έβαλαν στην πολύ φανερωτική όδό του δαίμονος, πού φέρει τόν είδήμονα σ' όλες τις πόλεις-γνώσεις].

Θά παρακάμψουμε τις έννοιες «ίπποι» – και μάλιστα «πολύφραστοι», όπως χαρακτηρίζονται πιο κάτω – και «φέρουσιν» – ένα ρήμα κινήσεως, πού έπαναλαμβάνεται σκανδαλωδώς άπ' τόν ποιητή της άκινήσιας – και θά μείνουμε στην έννοια «δαίμων». Είναι γνωστό, ότι μιά *θεά*

υπαγορεύει στον Όμηρο τὰ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου, ἐνῶ μὲν *Μοῦσα* τοῦ διηγείται τὰ παθήματα τοῦ «πολύ-πλαγκτου» Ὀδυσσεύα· οἱ Ἑλικωνιάδες Μοῦσες «*μῦθον ἔειπον Θεογονίας*» στον Ἡσίοδο καὶ οἱ Πιερίδες Μοῦσες τοῦ «*ἐδίδαξαν ἀθέσφατον ὕμνον ἀείδειν*» στο «*Ἔργα καὶ Ἡμέραι*». Δὲν εἶναι περίεργο λοιπόν, ὅτι καὶ τὸν Παρμενίδη τὸν μνεῖ στίς ἐπιστήμες ἑνὰς *δαίμων*. Οἱ νεώτεροι ἐρευνητὲς ὑπολαμβάνουν τίς θεές, τίς Μοῦσες καὶ τοὺς δαίμονες ὡς δῆθεν ποιητικὲς δημιουργίες ἢ τοὺς δίδουν μεταφυσικὰ περιεχόμενα. Ἦδη ἔχουμε παρατηρήσει, ὅτι γιὰ τὸν Παρμενίδη τοῦλάχιστον οἱ ἔννοιες «*μεταφυσική*» καὶ «*ὑπερφυσική*» δὲν ἔχουν θέση καὶ ἀπορρίπτονται κατηγορηματικά ὡς μὴ ὄντα. Ἀρα ὁ δαίμων αὐτὸς δὲν εἶναι «*μεταφυσικός*». Ὅμως οὔτε κἀν δημιουργημὰ τῆς φαντασίας τοῦ μπορεῖ νὰ εἶναι, γιατί ὁ Παρμενίδης ἀπορρίπτει παντελῶς τὸ ψέμα. Περί τίνος πρόκειται λοιπόν;

Τὴν ἀπάντησιν θὰ μᾶς τῇ δώσῃ ὁ «*Κρατύλος*», ὅπου (398 a-c) διαβάζουμε, ὅτι «*...ταύτη οὖν τίθεται καὶ ἐγὼ (τὸν δαίμονα, τὸν σοφὸ) πάντ' ἄνδρα ὃς ἂν ἀγαθὸς ᾖ, δαμόνιον εἶναι καὶ ζῶντα καὶ τελευτήσαντα, καὶ ὁρθῶς "δαίμονα" καλεῖσθαι*». Λίγο πρὶν ἀνω στο ἴδιο ἔργο ὁ Σωκράτης λέει, ὅτι «*καὶ τῶν νῦν οἷε ἂν φάναι αὐτὸν εἶ τις ἀγαθὸς ἐστὶν ἐκείνου τοῦ χρυσοῦ γένους εἶναι*». Ὁ Ἀριστοτέλης θέλει τοὺς δαίμονες ὡς κατάλοιπα ἐπίσης τῶν «*πρὸ τῆς νῦν γενέσεως ἀνθρώπων*», οἱ ὅποιοι ἦσαν σοφοὶ καὶ πλουτοδότες.

Συμπέρασμα: Οἱ δαίμονες ἦσαν κανονικοὶ ἄνθρωποι, πού ἐξαιτίας τοῦ ἥθους τους (καθ' Ἡράκλειτον), καὶ τῆς παιδείας τους, καὶ τῶν ἐνεργημάτων τους πρὸς τοὺς ἀνθρώπους ἔχαιραν μεγάλων τιμῶν. Οἱ ἐξ-ουσιαστές, θεωρώντας τους δίκαια ὡς ἐπικίνδυνους ἐχθροὺς τους, τοὺς εἶχαν κηρύξει ὑπὸ διωγμόν. Οἰοσδήποτε ἐδειχνε ὑψηλὲς ἱκανότητες, σοφία καὶ ἥθος ἀντιμετώπιζε τὸν διωγμὸ τῆς Ὀργάνωσης. Φυσικὸ ἦταν λοιπόν, νὰ φυλάγονται καὶ νὰ διδάσκουν μόνον αὐτοὺς πού τοὺς ἐκρίναν ἄξιους, τοὺς «*εἰδότας φῶτα*» κατὰ τὸν Παρμενίδη ἢ τοὺς πεπαιδευμένους καθ' Ἡράκλειτον. Ἐνας τέτοιος δαίμων ἐμήθη καὶ τὸν Παρμενίδη, αὐτὸς δὲ δὲν ἦταν ὁ Ξενοφάνης, πού θὰ τὸν κατονόμαζε, ἀλλ' ἑνὰς σοφός, π.χ. σὰν ἐκείνους τοὺς «Ἐπτά».

Συμπεράσματα:

1. Ὁ Παρμενίδης ὑπῆρξε μέγας μαθηματικὸς καὶ φιλόσοφος. Ἡ ἐρευνά μας, πού ἀποσκοπεῖ στὴν ἀναζήτησιν τῶν θεμελιωτῶν τῆς Μαθηματικῆς Ἐπιστήμης, σταματᾷ στὴ Σχολὴ τῆς Ἑλέας. Στὸν Παρμενίδη ἀνακαλύπτουμε γιὰ πρώτη φορὰ καὶ τὴν ἀξιωματικὴ μέθοδο, καὶ τὴν ὑπόθεσιν, καὶ τὴν ἐμμεσο ἀπόδειξιν.

2. Ὁ Παρμενίδης «*δαίμων*», οἱ Ὀμηρικὲς «*θεαί*» καὶ οἱ Ἡσιόδειες «*Μοῦσαι*» δὲν ἀποτελοῦν οὔτε σχήματα λόγου οὔτε μεταφυσικὲς ὀντότητες. Πρόκειται γιὰ Ἑλληνες σοφοὺς, οἱ ὅποιοι διέσωσαν – προφορικὰ ἢ γραπτὰ, ἀδιάφορο – ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τίς γνώσεις τοῦ παμπάλαιου πολιτισμοῦ, τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Διὸς. Δὲν ὑπάρχει τίποτα τὸ ξαφνικὸ καὶ αἰφνίδιο, ἀφοῦ ὅλες οἱ Ἑλληνικὲς γνώσεις εἶναι παμπάλαιες. Οἱ ἐξ-ουσιαστές ὥστόσο, πού καὶ τότε, ὅπως καὶ τώρα, κατεδίωκαν τὴ γνώσιν καὶ τοὺς φορεῖς τῆς, κατέστρεψαν τὰ ἔργα τους καὶ ἔσπασαν τίς γέφυρες, πού θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς ἐνώσουν μὲ τὸν πανάρχαιο πολιτισμό.

3. Ἡ προσπάθεια τῶν ὁργάνων τῆς ἐξ-ουσίας νὰ ἐξαπατήσουν τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὸ τέχνασμα τῆς καταγωγῆς τῆς ἀξιωματικῆς μεθόδου, τῆς ἀναλύσεως καὶ τῆς ἀποδείξεως ἀπὸ τὴν ἀριθμητικὴ καὶ τοὺς Πυθαγορείους ἀπεδείχθη δόλια, πού σκοπὸ ἔχει τὸν ἀποπροσανατολισμὸ τῶν ἐρευνητῶν ἀπ' τὸ σωστὸ δρόμο. Ὁ ὅρος «*Γεωμετρικὴ Ἀλγεβρα*», πού βρίσκεται στὸ στόχαστρο τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς διαμάχης, εἶναι τεχνητὸς καὶ ψευδὴς καὶ ἐντάσσεται μέσα στὴν προσπάθεια αὐτή. Οἱ μαθηματικοὶ ὀφείλουν νὰ τὸν ἀπορρίψουν ὡς ἀπαράδεκτο.

4. Ὁ Παρμενίδης καὶ οἱ μαθητὲς του ἔδωσαν σκληρὲς μάχες ἐναντίον τοῦ σκοταδιστικοῦ ἐξουσιασμοῦ καὶ κατέστησαν γνωστὲς τίς ἐπιστήμες καὶ τίς ἐπιστημονικὲς μεθόδους σ' ἕνα μεγάλο κύκλο ἔτσι, ὥστε, ὅσο κι ἂν προσπάθησαν τὰ ὄργανα τῆς ἐξουσίας, δὲν μπόρεσαν νὰ καταπνίξουν τὴ γνώσιν. Μετὰ ἀπ' αὐτὸ ἡ Ὀργάνωσις ἀναγκάσθηκε νὰ συμβιβασθῇ καὶ μέσα στὰ προγράμματα τῆς νὰ συμπεριλάβῃ καὶ ἐπιστημονικὲς γνώσεις. Ἡ ἀντίστροφη μέτροσις γιὰ τοὺς σκοταδιστὰς ἄρχισε ἀπ' τὸν 5ο αἰῶνα καὶ ἀπὸ τὴ σχολὴ τῆς Ἑλέας. Ἡ ἐπιστημονικὴ κοινότητα καὶ οἱ ἐλεύθερα σκεπτόμενοι ἄνθρωποι ὀφείλουν τὰ πλεῖστα στοὺς φιλοσόφους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης – τοὺς προσωκρατικούς, ὅπως τοὺς λέγουν – καὶ ἰδιαίτερα τὸν «*δεῖνόν τ' αἰδοῖόν τε*» Παρμενίδη.

[Σὲ ἐπόμενο τεύχος: Ὁ Ζήνων καὶ τὰ «*Παράδοξα*» του]